

Rapportering om Norges implementering av Århuskonvensjonen iht. beslutning I/8, II/10 og IV/4

Ansvarlig saksbehandler:

Beate Berglund Ekeberg

Underskrift:

Dato: 17. Desember 2013

Gjennomføringsrapport

Part: Norway

Nasjonalt Kontaktpunkt:

Institusjon: Ministry of the Environment

Saksbehandler:

Beate Berglund Ekeberg,
Fagdirektør

Postadresse:

P.O.Box 8013 Dep, 0030 Oslo

Telefon: +47 22 24 59 78

Fax: + 47 22 24 95 60

E-post: beate-
berglund.ekeberg@md.dep.no

Rapportering om Norges implementering av Århuskonvensjonen iht. beslutning I/8, II/10 og IV/4

Desember 2013

I.   *Prosess for utarbeidelse av rapporten*

Utkast til rapport basert på rapporten innsendt i 2010 med sporbare endringer ble sendt på høring første uke i september, med høringsfrist 22. november 2013 til private organisasjoner og lokale, regionale and sentrale myndigheter for kommentarer. Den ble også lagt ut på internett. Miljøverndepartementet mottok 14 kommentarer, en av dem kritisk til deler av rapporten, hovedsakelig knyttet til begrenset kjennskap til miljøinformasjonsloven blant journalister, mangel på spesifikke planer for å øke kunnskapen og risikoen for saksomkostninger dersom en sak bringes inn for domstol. Alle kommentarer ble tatt i betraktning ved utarbeidelsen av endelig rapport, og kommentarene gir også verdifulle innspill ved vurdering av fremtidige forbedringer i norsk gjennomføring av Konvensjonen.

II.   *Særlige omstendigheter relevant for forståelsen av rapporten*

Intet særskilt å bemerke.

Implementering av artikkel 3

III.   Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører enkelte av de generelle bestemmelsene i konvensjonens artikkel 3

Generelt

Norge hadde allerede før konvensjonen ble vedtatt i 1998 en rekke regler og en langvarig praksis knyttet til allmennhetens rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningssprosesser av betydning for miljøet. For eksempel kan nevnes at prinsippet om allmennhetens rett til miljøinformasjon ble grunnlovfestet allerede i 1992, forvaltningsloven som regulerer behandlingsmåten i forvaltningssaker er fra 1967 og vår generelle lov om offentlighet i forvaltningen kom i 1970. Allmennhetens rett til deltakelse er videre en viktig premisse som inngår i de aller fleste regelverk på miljøområdet slik som forurensningsloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven,

petroleumsloven, energiloven mv. (Se mer om dette ift. implementering av art 6, 7 og 8).

I 1998 nedsatte den norske regjeringen et bredt sammensatt lovutvalg (med representanter blant annet fra næringsliv, miljøvernorganisasjoner, forbrukersiden og mediasiden), som hadde som mandat å vurdere behovet for endringer i regelverket for ytterligere å styrke retten til informasjon om miljøet. Dette i lys av blant annet våre internasjonale forpliktelser på området. Lovutvalget foreslo en ny samlet lov om rett til miljøopplysninger, og etter en bred høringsprosess vedtok Stortinget i 2003 ny lov om miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven; <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>). Loven trådte i kraft 1. januar 2004. Loven går lenger enn det som følger av Århuskonvensjonen da den i tillegg til å regulere det offentliges plikter til å gi ut informasjon også gir borgerne rett til å få miljøinformasjon fra private virksomheter. Den inneholdt samtidig endringer i regelverket som var nødvendige for norsk ratifikasjon av Århuskonvensjonen.

Serviceinnstilte myndigheter

Forvaltningsloven pålegger alle offentlige organer en generell veiledningsplikt som er vel innarbeidet i forvaltningsorganer som besitter miljøinformasjon. Dette sikrer at innbyggerne får informasjon om hvilke rettigheter som gjelder for dem og at de blir henvist til riktig organ og kan få den informasjonen de har krav på. Dersom et krav om informasjon er rettet til feil organ er det i den nye miljøinformasjonsloven presisert at det offentlige organet skal så raskt som mulig sende henvendelsen til riktig instans eller veilede om hvilke organer som antas å ha informasjonen en etterspør. På lokalt nivå er alle kommuner pålagt å drive aktiv informasjon om sin virksomhet. De ulike sektormyndighetene har videre et klart ansvar for selv å legge til rette for informasjon og deltakelse i beslutningsprosesser som de er faglig ansvarlige for. Dette er også slått fast i den statlige informasjonspolitikken hvor målet nettopp er at borgere skal ha tilgang til å delta aktivt i den demokratiske prosessen og få informasjon om sine rettigheter og plikter.

I forbindelse med den nye miljøinformasjonsloven ble det utarbeidet en brosjyre samt en egen nettside som hadde som formål å informere både offentlige tjenestemenn og myndigheter som har plikter etter regelverket, og innbyggerne som får rettigheter etter loven og konvensjonen. For øvrig ble det sendt brev til offentlige myndigheter, organisasjoner, næringslivet mv. hvor det ble opplyst om den nye loven, samt laget en informasjonsfilm. På nettsiden til Miljøverndepartementet finnes det informasjon om de rettigheter som følger av Århuskonvensjonen og nasjonalt regelverk. [Det er også lagt ut omtale av miljøinformasjonsloven under tema saksbehandling på miljokommune.no](http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Saksbehandling/Miljoinformasjonsloven), som er et nettsted til hjelp for alle landets kommuner; <http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Saksbehandling/Miljoinformasjonsloven>

En undersøkelse som ble foretatt av Stiftelsen for kritisk og undersøkende journalistikk (SKUP) i 2013 om norske journalisters kjennskap til og bruk av offentleglova og

miljøinformasjonsloven, viste at et stort flertall ikke hadde benyttet seg av noen av lovene, at mange ikke hadde kjennskap til dem og at de anså lovene som irrelevante. Når det gjelder miljøinformasjonsloven svarte 96,6 % av de spurte journalister at de aldri hadde benyttet seg av miljøinformasjonsloven. Av disse svarte 37,8 % at det kom av manglende kunnskap om loven, mens 59,4 % mente den var irrelevant

(http://skup.no/Konferansearkiv/copy-of-Konferansen_2013/Huskesedler/9065/Offentlighetsundersokelsen.pdf).

Miljøinformasjonsloven må også ses i sammenheng med ny offentlighetslov som trådte i kraft 1. januar 2009.

Samtidig viser klagesaker (jf. kapittel IX nedenfor) at det er en viss kunnskap om og vilje til å benytte seg av loven.

Tross eksisterende tiltak, ser myndighetene at det er ønskelig med enda mer informasjon om miljøinformasjonsloven og de rettigheter og plikter som gis i henhold til den. Hvordan dette best kan gjøres er under vurdering.

Utdanning og bevisstgjøring

Utdanning for bærekraftig utvikling er integrert i læreplanverket for Kunnskapsløftet. Læreplanverket for Kunnskapsløftet er forskrifter til opplæringsloven, som regulerer grunnskoleopplæring og videregående opplæring. Kunnskapsløftet endrer og forenkler læreplanverket og består blant annet av nye læreplaner for fag og prinsipper for opplæringen og identifiserer sentrale ferdigheter som grunnleggende redskaper for læring og utvikling. Elevene skal lære å tenke kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Bærekraftig utvikling er vektlagt i flere kompetansemål i naturfag og samfunnsfag, og flere nye valgfag i ungdomsskolen har miljørelatert innhold. I den generelle delen av norsk læreplan for grunnskole og videregående skole er miljøbevissthet et eget tema. Se også revidert strategi for utdanning for bærekraftig utvikling 2010-2015; http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Strategi_for_UBU.pdf. Den naturlige skolesekken (<http://www.naturesekken.no/>) er et samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og Miljøverndepartementet og har som mål å styrke utdanning for bærekraftig utvikling.

Miljøverndepartementet og underliggende etater har en rekke tilbud og satsinger mot skolen. Den naturlige skolesekken (DNS) er et samarbeidstiltak mellom Miljøverndepartementet og Kunnskapsdepartementet. Tiltaket legger til rette for utvidet bruk av skolens nærmiljø og i samarbeid med eksterne ressurser i nærmiljøet som miljøorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og o.l, utvikler skolene flerfaglige undervisningsopplegg med tema miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling.

Miljøstatus, Kartiskolen og Miljølære er viktige verktøy som gir skolene unik mulighet til både å innhente og registrere oppdatert miljøinformasjon. Flere gode undervisningsopplegg gir skolene tilbud om faglige aktiviteter og ulike arenaer for arbeidet med miljø og klima.

Andre skoleprosjekter i miljøforvaltningen har som mål å inspirere lærere og elever i ungdomsskolen og videregående skoler og er tilpasset kompetansemål i læreplanen i ulike fag. Miljøverndepartementet har engasjert unge miljøambassadører som reiser landet rundt med en foredragsturne og holder foredraget Generasjon Grønn på ungdomsskoler og videregående skoler. Miljødirektoratets prosjekt Friluftsliv i skolen tar for seg betydningen av naturopplevelser som innfallsport til naturforståelse, og nasjonalparksentre er viktige formidlere til skoler i sitt nærrområde. I tillegg tilbyr Statens naturoppsyn naturformidling til skolen. Skriftlig materiell utviklet av miljøforvaltningen i Norge og EU distribueres gratis til skolene. Norsk Polarinstitutt er også aktiv overfor skoleverket og søker å legge nivået på nettsider og utstillinger så det skal kunne forstås av skoleelever. Eksempler på sider hvor det er gjort dette er (<http://www.arcticsystem.no/no/> og <http://www.polarhistorie.no/seksjoner/skoleportal>).

Siden 2007 har Miljøverndepartementet hatt en egen satsing på klimainformasjon gjennom Klimaløftet, som koordinerer Regjeringens samlede klimainformasjon mot befolkningen. Gjennom nettsiden www.klimaloftet.no formidler Miljøverndepartementet oppdatert og vitenskapelig informasjon. Bruk av sosiale medier har vært utbredt i tillegg til produksjon og distribusjon av informasjonsmateriell. Klimaløftet samarbeider med bedrifter, kommuner og organisasjoner for et mer klimavennlig samfunn.

En viktig side for offentlig miljøinformasjon er det sentrale nettstedet Miljøstatus i Norge (www.miljostatus.no), som er basert på informasjon fra flere registre og har som formål å gi allmennheten god og lett tilgang til miljøopplysninger om miljøets tilstand, utvikling og påvirkningsfaktorer. Innenfor området avfall og gjenbruk og naturmangfold er det også gjennomført kampanjer og engasjerende arrangementer. Det er i tillegg etablert et eget nettsted www.erdetfarlig.no som gir opplysninger om kjemikalier i forbrukerprodukter. I forbindelse med at Miljøverndepartementet markerte sitt 40-årsjubileum i 2012 ble det gjennomført en rekke informasjonstiltak for å bevisstgjøre om miljøvernets betydning.

Mange organisasjoner jobber aktivt og har en meget viktig rolle når det gjelder å skape bevissthet hos allmennheten om miljøspørsmål. Noen av disse organisasjonene mottar støtte fra staten og/eller har oppdrag fra staten. Eksempler på områder slike organisasjoner arbeider med er miljømerking, miljøvennlige innkjøp mv.

Støtte til miljøvernorganisasjoner mv

Det er organisasjonsfrihet i Norge. Norske myndigheter støtter frivillige miljøvernorganisasjoner og andre tiltak som har til formål å øke kunnskapen om miljøet og som retter fokus mot miljøproblemer. Det gis grunnstøtte til en rekke frivillige

miljøvernorganisasjoner og allmennyttige miljøstiftelser som skal medvirke til å opprettholde et bredt utvalg av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med miljøvern som hovedarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i miljøvernspørsmål lokalt, regionalt og sentralt. Videre gis det prosjekt tilskudd til organisasjoner som jobber med nasjonale og internasjonale miljøtiltak. Organisasjonene er høringsinstans og kanal for kommunikasjon mellom befolkningen og forvaltningen. Miljøorganisasjoner spiller blant annet en viktig rolle som premissleverandør gjennom deltakelse i råd og utvalg. Til illustrasjon kan nevnes at det satt en representant både fra en miljøvernorganisasjon og forbrukerorganisasjon i lovutvalget som vurderte og foreslo endringer i regelverket knyttet til miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser. Videre finnes det flere formaliserte samarbeidsforum mellom miljøvernmyndigheter og organisasjoner. I forbindelse med konkrete saker avholdes også egne møter med miljøvernorganisasjoner, også lokale og ad hoc-organisasjoner, og andre berørte. Organisasjonene tar også selv initiativet til å få satt nye saker på dagsordenen, og de bidrar med egeninnsats i konkrete miljøprosjekter.

I forhold til EU- arbeid arrangerer Miljøverndepartementet en egen EØS-referansegruppe for miljø om lag tre ganger i året. I referansegruppen er både det sivile samfunn, inkludert næringsliv, fagforeninger, lokale myndigheter, NGOer, forskningsmiljøet og andre representert. Målet er at organisasjonene skal få forelagt forslag til nytt EØS-regelverk og være en del av høringsprosessen før nye rettsakter innlemmes i EØS-avtalen. Dette bidrar til å øke kunnskapen om EU/EØS, samt bevisstgjøre miljøorganisasjonene om betydningen EUs miljøpolitikk har for utvikling av norsk miljøpolitikk. Referansegruppen er en god arena for å gi innspill til ulike prosesser, samt for myndighetene til å formidle informasjon fra internasjonale konferanser og forhandlinger.

Fremme konvensjonens prinsipper i internasjonale sammenhenger

Norge ønsker stor grad av åpenhet og deltakelse av det sivile samfunn i internasjonale miljøfora. Det gis blant annet økonomisk støtte som muliggjør NGOers deltakelse på ulike internasjonale møter. Vi tar også til orde for at organisasjoner som deltar faktisk gis muligheter til å involveres i forkant av og være aktive under møtene de deltar på. Det sivile samfunn er gitt en fast representert i den offisielle norske delegasjonen til FNs klimaforhandlinger og til FNs miljøprogram UNEPs styremøter.

Miljøverndepartementet gav i 2012 ekstraordinær støtte til UNEPs arbeid med å tilrettelegge for en tilsvarende regional konvensjon i de latinamerikanske landene og i Karibien.

De retningslinjene som er utarbeidet om dette under Århuskonvensjonen er videreformidlet til aktuelle personer som jobber med internasjonale avtaler i Miljøverndepartementet og også tilgjengelig på Miljøverndepartementets intranett. Retningslinjene er også formidlet Utenriksdepartementet. Nasjonalt kontaktpunkt for

Århuskonvensjonen bistår også ved behov når spørsmål knyttet til åpenhet og deltakelse kommer opp i andre internasjonale sammenhenger.

Ikke straff, forfølgning og trakassering

I Norge er det organisasjonsfrihet. Ytringsfriheten er nedfelt i Grunnloven. Vi har et omfattende regelverk som ivaretar rettsikkerheten til enkeltpersoner og som blant sikrer at personer som utøver sine rettigheter under konvensjonen ikke blir utsatt for forfølgelse av noen art.

IV. *Hindringer i gjennomføringen av artikkel 3*

Ingen ytterligere info.

V. *Tilleggsinformasjon om praktisk gjennomføring av de generelle bestemmelsene i artikkel 3*

Begrenset kunnskap om og bruk av miljøinformasjonsloven blant journalister og andre deler av allmennheten vil kunne bidra til å svekke den praktiske gjennomføringen av de rettighetene Århuskonvensjonen gir.

VI. *Nettadresser relevant for gjennomføringen av artikkel 3*

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

<http://www.regjeringen.no/en/doc/laws/Acts/environmental-information-act.html?id=173247>

<http://www.miljokommune.no/Temaoversikt/Saksbehandling/Miljoinformasjonsloven/>

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Strategi_for_UBU.pdf

<http://www.natursekken.no/>

www.klimaloftet.no

www.miljostatus.no

www.erdetfarlig.no

<http://www.arcticsystem.no/no/>

<http://www.polarhistorie.no/seksjoner/skoleportal>

http://skup.no/Konferansearkiv/copy-of-Konferansen_2013/Huskersedler/9065/Offentlighetsundersokelsen.pdf

Implementering av artikkel 4

VII *Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører artikkel 4 om tilgang til miljøinformasjon*

Generelt

Ved den omfattende gjennomgangen av det nasjonale regelverket som ble foretatt før den nye miljøinformasjonsloven ble vedtatt i 2003, ble det konkludert med at de fleste bestemmelsene i konvensjonen vedrørende tilgang til informasjon allerede var gjennomført i norsk rett gjennom den generelle offentlighetsloven. Enkelte elementer i bestemmelsene ble imidlertid identifisert som ikke tilstrekkelig nedfelt i norsk rett, og lovendringer var nødvendig for å bringe norsk rett i samsvar med konvensjonen. Den 1. januar 2009 trådte imidlertid ny offentlighetslov i kraft. Den gir enklere og utvidet adgang til innsyn i offentlige dokumenter enn tidligere offentlighetslov. Eksempler på dette er blant annet at enhver nå, med hjemmel i den nye offentleglovsforskrifta, vil få tilgang til statlige offentlige journaler via internett og det vil bli adgang til å offentliggjøre dokumenter fra journalen på internett. Mange offentlige bedrifter har allerede tatt i bruk dette systemet med offentlig elektronisk postjournal selv om forskriftens bestemmelse om dette ennå ikke har trådt i kraft. Kravet til saksbehandlingstid er opprettholdt, men en ny regel er innført der en forespørsel om innsyn som ikke er besvart innen fem dager er å oppfatte som avslått, og dermed mulig å påklage. Regelen gjelder ikke for forespørsler rettet til et departement, der Kongen i statsråd er klageinstans.

Miljøinformasjonsloven gjelder side om side med den generelle offentlighetsloven som gjelder all type informasjon. Generelt sikrer miljøinformasjonsloven sammen med offentlighetsloven at artikkel 4 er gjennomført i norsk rett. Formålet med miljøinformasjonsloven var å ytterligere styrke retten til informasjon om miljøet i forhold til eksisterende regelverk om rett til innsyn (samt at miljøinformasjonsloven også omfatter informasjon private virksomheter besitter). Når det gjelder produktspesifikk informasjon kommer for øvrig reglene i produktkontrolløven til anvendelse. Saksbehandlingsreglene i miljøinformasjonsloven gjelder tilsvarende for produktspesifikk informasjon.

Rettighetene gjelder enhver som ønsker informasjon av offentlige organer uavhengig av nasjonalitet, bosted eller statsborgerskap, eller hovedsete hvis det er en juridisk person som søker informasjonen.

Når det gjelder implementering av de relevante definisjonene i artikkel 2 er definisjon av offentlig myndighet inntatt i § 5 i miljøinformasjonsloven. Dette var en av endringene som måtte gjøres før norsk ratifikasjon av Århuskonvensjonen, siden definisjonen av offentlig organ i konvensjonen var videre enn den tidligere offentlighetslovens begrep "forvaltningsorgan". I dag er både miljøinformasjonslovens definisjon av "offentlig organ" og offentlighetslovens organbegrep i samsvar med konvensjonens definisjon.

Definisjonen av miljøinformasjon er inntatt i lovens § 2. Definisjonen er i samsvar med konvensjonens artikkel 3, men omfatter også kulturminner og kulturmiljø. Begrepet "miljøinformasjon" i konvensjonen er videre enn begrepet "dokument" som brukes i offentlighetsloven. I miljøinformasjonsloven er dette tatt hensyn til ved definisjonen av "miljøinformasjon".

Århuskonvensjonens definisjon av "allmennheten" er ikke inntatt spesielt i norsk regelverk da det anses unødvendig siden både miljøinformasjonsloven og offentlighetsloven omfatter "enhver". Når det gjelder "berørte del av allmennheten" fremkommer ikke dette begrepet direkte i norsk rett, men knyttet til blant annet reglene om forhåndsvarsling i saker om tillatelse etter forurensningsloven (se under implementering av art 6) fremgår det at berørte offentlige organer og organisasjoner som ivaretar allmenne interesser eller andre som kan bli særlig berørt, skal forhåndsvarsles direkte før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg.

Generelt sikrer miljøinformasjonsloven saksbehandlingsregler, klageadgang og veiledningsplikten en behandling av krav om miljøinformasjon i samsvar med konvensjonens bestemmelser om tilgang til miljøinformasjon.

Nr 1

I miljøinformasjonsloven § 10 heter det at "enhver" har rett til miljøinformasjon. Det stilles ikke noe krav om saklig eller rettslig interesse, og det er uten betydning hvilket formål man har med henvendelsen. Dette gjelder forøvrig i forhold til all informasjon det offentlige besitter, jf. også offentlighetsloven. Av loven fremgår videre at informasjonen skal gis i den form informasjonssøkeren har bedt om. Det innebærer at vedkommende kan be om en muntlig orientering, et skriftlig dokument (altså også papirkopi), en elektronisk tekst, en CD, en video eller lignende. Unntak kan gjøres og de er tilsvarende konvensjonens første ledd litra b). Den som søker informasjonen trenger heller ikke fremme sitt krav på en bestemt måte (form). Det stilles heller ingen krav til at søker må tilkjenne seg selv, og vedkommende kan derfor være anonym.

Artikkel 4 første ledd (b) (i) stiller krav til begrunnelse hvis informasjonen som gis av offentlig myndighet, gis i en annen form enn den det er anmodet om. Krav til slik begrunnelse følger også av miljøinformasjonsloven.

Bestemmelsen er altså tydelig gjennomført i norsk rett.

Nr 2

I miljøinformasjonsloven er det angitt absolutte tidsfrister for innsynsbegjæringer. Hovedregelen er at mottaker skal ta stilling til kravet og utlevere informasjonen "snarest mulig". Dette innebærer at informasjonen som hovedregel skal utleveres i løpet av de første virkedagene etter at kravet er mottatt. Dersom informasjonen ikke er utlevert i løpet av de første dagene etter at kravet er mottatt, skal kravet etterkommes innen femten virkedager. Fristen her er altså noe strammere enn det som følger av Århuskonvensjonen. I henhold til den nye offentlighetsloven kan innsynsbegjæringer

som ikke svares på innen fem virkedager automatisk påklages (d.v.s. er å oppfatte som et avslag), unntatt der Kongen i statsråd er klageorgan, dvs. ved krav om innsyn hos et departement

I særlige tilfeller er det etter miljøinformasjonsloven mulig å forlenge fristen. Dette gjelder dersom mengden opplysninger eller opplysningenes karakter gjør det uforholdsmessig byrdefullt å utlevere dem innen den absolutte fristen på få femten dager. I disse tilfelle skal den endelige fristen være to måneder. Dette kan for det første være i tilfeller hvor det er tale om store mengder opplysninger eller opplysninger som finnes i mange ulike kilder, slik at det er arbeidskrevende å finne fram til opplysningene. Det kan også være tilfelle hvor det er vanskelige faktiske eller juridiske spørsmål knyttet til spørsmålet om opplysningene bør nektes utlevert. Dette er for eksempel aktuelt i tilfeller hvor det er behov for en nærmere undersøkelse av om opplysningene utgjør forretningshemmeligheter.

Hvis myndighetene ikke overholder ovennevnte den endelige fristen på to måneder anses det som avslag som kan påklages til overordnet organ etter forvaltningsloven.

Nr 3 og 4

Disse bestemmelsene omhandler retten til å gjøre unntak.

Etter miljøinformasjonsloven § 10 tredje ledd kan et krav om miljøinformasjon avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder. Av forarbeidene til loven følger det at begge avvisningsgrunnene skal brukes med forsiktighet og må oppfattes som sikkerhetsventiler. Det er viktig å holde fast ved at den som ber om miljøinformasjon ikke kan avkreves noen begrunnelse for hvorfor han søker informasjonen. Det er klart fremhevet i forarbeidene at man skal kunne be om informasjon som finnes i flere kilder og det er ikke noe krav om individualisering av kravet. Når det gjelder vagt formulerte krav krever for øvrig loven at den som mottar kravet i rimelig grad skal gi opplysningssøkeren veiledning til å formulere kravet på en måte som gjør at det kan behandles. Omfanget av denne veiledningsplikten korresponderer med hva som følger av den alminnelige veiledningsplikten i forvaltningsloven § 11.

Etter § 11 første ledd kan krav om miljøinformasjon avvises dersom det er reelt og saklig for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentlighetsloven. Dette gjelder interne dokumenter, dokumenter undergitt lovbestemt taushetsplikt og dokumenter hvor unntak kan gjøres på grunn av dokumentets innhold. Bestemmelsen om taushetsplikt er i tråd med konvensjonens art 4 nr. 4. Et av de mest relevante grunnlagene for taushetsplikt er knyttet til opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår. Det er først og fremst i de tilfeller hvor informasjonen vil avdekke sammensetningsopplysninger av produkter, produksjonsmetoder og lignende som ikke

er allerede er kjent at taushetsplikten vil gjøre seg gjeldende. Forutsetningen er uansett at opplysningene faktisk er hemmelige. Hva som er forretningshemmeligheter må vurderes i hver enkelt sak, og det skal ikke unntas mer enn det som er strengt nødvendig ut ifra de hensyn som skal ivareta taushetsplikten.

Det er for øvrig inntatt en egen bestemmelse i miljøinformasjonsloven som gir offentlige organer hjemmel til å kreve at virksomheten identifiserer eventuelle forretningshemmeligheter samt gir en begrunnelse for hvorfor de bør hemmeligholdes. Formålet med denne bestemmelsen er å gi offentlige organer et bedre faktisk grunnlag for å vurdere om miljøopplysninger som kreves inneholder forretningshemmeligheter. Dette er ofte en vanskelig vurdering for de ansatte i forvaltningen som skal ta stilling til spørsmålet. Det offentlige organet kan imidlertid ikke automatisk legge til grunn vurderingen fra de som ønsker hemmelighold, men må gjøre en selvstendig vurdering.

Dersom forvaltningsorganet ønsker å nekte innsyn må det etter miljøinformasjonslovens § 11 første ledd foreligge et reelt og saklig behov for å unnta opplysningene i det enkelte tilfelle. I tillegg må det være adgang til å unnta dokumentet fra offentlighet etter offentleglova. Bestemmelsen kan ses som uttrykk for at miljøinformasjonsloven krever ekstra grundig overveielse fra forvaltningens side ved krav om innsyn. At det må være et reelt behov, innebærer at det ikke er tilstrekkelig at det bare er en viss risiko for at det kan ha negative følger for de hensynene som vernes i den aktuelle unntaksregelen.

Paragraf 11 annet ledd krever videre at forvaltningen foretar en interesseavveining før kravet avslås med grunnlag i unntaksbestemmelsene. Bestemmelsen krever at det konkrete behovet for unntak veies mot de hensyn som kan tilsi at informasjonen gjøres offentlig. Dersom de miljø- og samfunnsmessige interessene veier tyngst skal informasjonen utleveres. Dette er i tråd med Århuskonvensjonen art 4. nr. 4. siste ledd hvor det heter at grunnene for å nekte utlevering av miljøinformasjon skal tolkes på en restriktiv måte og under hensyntagen til allmennhetens interesse for å få slike opplysninger. Det såkalte meroffentlighetsprinsippet i offentlighetsloven representerte ingen fullstendig gjennomføring av artikkel 4 nr. 4 siste ledd, og ovennevnte regel ble derfor tatt inn i miljøinformasjonsloven.

Unntaksbestemmelsene i miljøinformasjonsloven og offentlighetsloven vil medføre at enkelte dokumenter som ligger til grunn for en beslutning vil kunne bli unntatt offentlighet. Dette vil ofte dreie seg om interne arbeidsdokumenter. Som regel vil imidlertid faktagrunnlaget til disse være offentlig.

I miljøinformasjonsloven § 12 er det endelig slått fast at enkelte typer opplysninger alltid skal utleveres på forespørsel. Denne bestemmelsen er inspirert av konvensjonens art 4. nr 4 d). Bestemmelsen gir anvisning på enkelte typer informasjon som anses som spesielt viktig for allmennheten. Bestemmelsen gir også åpning for å tilsidesette taushetsplikt i spesielle tilfelle, men det må understrekes at det er snakk om informasjon som sjelden vil komme i konflikt med taushetsplikten. For det første

gjelder dette informasjon om helseskadelig forurensning eller forurensning som kan medføre alvorlig skade på miljøet. Informasjon til befolkningen om slike forhold kan være spesielt viktig i situasjoner med akutt forurensning. Videre gjelder det informasjon om forholdsregler for å hindre eller redusere skaden. Dette omfatter alle typer preventive forholdsregler som er tatt i bruk eller vedtatt hos den som har forårsaket skaden eller forholdsregler som anbefales til befolkningen. Det siktes her til konkrete tiltak, slik som for eksempel råd om å rense drikkevann. Endelig skal alltid informasjon om ulovlige inngrep i naturen og ulovlig skade på miljøet utleveres. Bestemmelsen har betydning for lovbrudd som enten ikke er straffesanksjonert eller som av andre grunner ikke blir forfulgt strafferettslig. Bestemmelsen omhandler også tilfeller hvor en virksomhet handler i strid med en konsesjon eller en reguleringsplan eller lignende med miljøskade til følge.

Hvis en myndighet ikke innehar informasjon som omfattes av dets kunnskapsplikt, det vil si miljøinformasjon på et overordnet nivå som er relevant i forhold til eget ansvarsområde og funksjoner i henhold til miljøinformasjonsloven § 8, må den skaffe seg slik informasjon da det er en rettighet å få utlevert denne i henhold til miljøinformasjonsloven § 10.

Nr 5

Det fremgår klart av miljøinformasjonsloven § 10 fjerde ledd at det offentlige organet hurtigst mulig skal videresende kravet til rette instans eller veilede om hvilke offentlige organer som antas å ha informasjonen. En bestemmelse med samme innhold finnes også i offentlighetsloven. Det offentlige organet kan ikke sende forespørselen videre dersom organet selv burde ha hatt opplysningene siden det offentlige organet også har en egen kunnskapsplikt. Den rette instansen skal svare uten ugrunnet opphold etter ordinære regler.

Nr 6

I tråd med konvensjonen er det inntatt en egen bestemmelse i miljøinformasjonsloven som klart sier at dersom deler av etterspurt informasjon kan nektes utlevert, skal den øvrige informasjonen gis ut når denne ikke gir et åpenbart misvisende bilde av innholdet.

Nr 7

Artikkel 4 nr. 7 stiller krav om skriftlig svar, begrunnelse og frister for svar ved nektelse av å utgi miljøinformasjon. Bestemmelser som gjennomfører forpliktelsene er tatt inn i miljøinformasjonsloven § 13 fjerde ledd hvor det klart står at avslag alltid skal gis skriftlig, begrunnes og at det skal opplyses om adgang og frist for å klage.

Nr 8

Etter miljøinformasjonsloven § 6 er det ikke adgang til å ta betaling for den miljøinformasjon en har rett til å få utlevert etter loven. Miljøinformasjon er med andre ord gratis så langt retten til informasjon etter loven gjelder. Også all annen offentlig informasjon skal som hovedregel være gratis, men offentlighetsloven § 8 og

offentlighetsforskriften § 4 fjerde til sjette ledd åpner for at det i visse tilfelle kan kreves betaling, herunder også i visse tilfelle betaling som ikke bare omfatter de faktiske kostnadene men også en rimelig fortjeneste..

VIII. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 4

Intet særskilt å bemerke.

IX. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 4

Det foreligger ingen oversikt knyttet til antall innsynsbejæringer totalt i forvaltningen som omhandler miljøinformasjon. I Miljøverndepartementets statistikk for 2012 fremgår det at av totalt 3644 dokumenter ble det søkt om innsyn i 1349 dokumenter (37,02% av hele massen). 699 fikk avslag og det utgjør 19,18 % av totalt antall dokumenter. Videre ble informasjonen i ca 90 % av tilfellene utlevert etter 1- 3 dager.

Følgende henvendelser til Miljøverndepartementet om tilgang til miljøinformasjon ble avslått og klaget inn til Sivilombudsmannen i 2011:

Den ene gjaldt innsyn i et utkast til tolkningsdokument og et notat om videre utvikling av vannforskriften. Det ble avslått iht. miljøinformasjonsloven § 11, jf. offentleglova §§ 11 og 15 og Århuskonvensjonen artikkel 4 nr. 4 a), med begrunnelse i behovet for en fri utveksling av råd og vurderinger i saksforberedende arbeid for å sikre en god avgjørelsesprosess og god koordinering internt i forvaltningen. Det ble ansett å være reelt og saklig behov for å unnta dokumentene fra offentlighet og de miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved innsyn ble ansett ikke å veie tyngre enn departementets behov for hemmelighold av hensyn til en god forvaltningsintern avgjørelsesprosess. Klage til Sivilombudsmannen førte ikke frem. Det ble vist til at det ikke var grunnlag for rettslig avgjørende kritikk mot de vurderingene som Miljøverndepartementet la til grunn for avslaget.

Den andre gjaldt innsyn i diverse dokumenter knyttet til arbeidet med vannforskriften. Det ble avslått for mange av dokumentene iht. miljøinformasjonsloven § 11 nr. 1, jf. offentleglova §§ 14 nr. 1 og 15 nr. 3 og Århuskonvensjonen artikkel 4 nr. 3 c) og 4 a), med begrunnelse i forsvarlig saksbehandlingsprosess internt i departementet og mellom departementer, og begrenset behov for innsyn som følge av at dokumentene munnet ut i planer og kongelige resolusjoner som er offentlig på vanlig måte. Klage til Sivilombudsmannen førte delvis frem. Sivilombudsmannen fant ikke grunnlag for avgjørende kritikk mot departementets generelle rettslige utgangspunkter for krav om miljøinformasjon og i det vesentligste heller ikke mot de konkrete vurderinger som var gjort av dokumentene. Sivilombudsmannen mente imidlertid at det for noen av dokumentene var berettiget tvil om departementet hadde vurdert innsyn i tråd med

standarden trukket opp av lovgiver i miljøinformasjonsloven § 11. Det ble dels vist til at de måtte anses som mer formell korrespondanse mellom departementer som det var vanskelig å se avgjørende argumenter mot å gi innsyn i, dels at noen av dem inneholdt mer direkte beskrivelser av det ytre miljø som det også i lys av tidsforløpet var vanskelig å se konkrete skadevirkninger ved offentliggjøring av. Departementet ble bedt om å vurdere disse på nytt. Departementet ga etter fornyet vurdering innsyn i seks av disse dokumentene, men opprettholdt avslaget for to dokumenter og et vedlegg under hensyn til forsvarlige prosesser mellom departementer, at vedlegget ikke ga et korrekt bilde av pågående arbeid og at det ikke var mulig å gi supplerende informasjon som kunne korrigere dette bildet.

Den tredje gjaldt innsyn i vurderinger som det vises til i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) om naturmangfoldloven av forholdet til folkeretten i relasjon til geografisk virkeområde for enkelte av lovens bestemmelser. Det ble avslått iht. miljøinformasjonsloven § 11, jf. offentleglova §§ 11 og 15 og Århuskonvensjonen artikkel 4 nr. 4 a), med tilsvarende begrunnelse som ovenstående sak. Klage til Sivilombudsmannen førte til fornyet vurdering av forholdet til virkeområdet for miljøinformasjonsloven § 2, men avslaget ble opprettholdt. Sivilombudsmannen fant under tvil at det neppe var rettslig grunnlag for kritikk og at avgjørelsen avhenger av et konkret skjønn der hensynet til fortrolig kommunikasjon mellom departementene inngår som et vesentlig ledd. Departementet kunne med fordel ha begrunnet spørsmålet om delvis innsyn etter miljøinformasjonsloven § 11 mer konkret og utførlig, men også på dette punkt fant Sivilombudsmannen å kunne la saken ligge.

Sistnevnte avslag har ført til en klage i slutten av juni i år til Aarhuskonvensjonens Komité for overholdelse av avtalen for brudd på artiklene 4 og 9. Den er foreløpig ikke lagt ut på Konvensjonens nettsider og Komitéen har foreløpig ikke tatt stilling til behandling av klagen.

X. *Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 4*

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

<http://www.regjeringen.no/en/doc/laws/Acts/environmental-information-act.html?id=173247>

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>

<http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-20060519-016-eng.pdf>

https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=no_NO

https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=en_GB

Implementering av artikkel 5

XI. *Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører bestemmelsen om innsamling og spredning av miljøinformasjon*

Nr 1

Av rettslige virkemidler må innledningsvis nevnes at Grunnlovsbestemmelsen fra 1992 gir allmennheten krav på informasjon om naturmiljøets tilstand. På forurensningsområdet fastsetter forurensningsloven at myndighetene skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon og forurensing fra enkelte kilder.

Offentlige forvaltningsorganer får gjennom sine ulike aktiviteter omfattende kunnskap om miljøtilstanden. Dette gjelder særlig gjennom det forvalteransvaret og den myndighetsutøvelsen som ulike myndigheter er tillagt på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Dette gjelder på alle områder fra forvaltning av naturressurser som landbruk og fiskeri, til industri og distriktsutvikling eller generell samfunnsplanlegging. Dette er også nedfelt rettslig gjennom kravene til forsvarlig saksbehandling og plikt til å innhente informasjon i forbindelse med konkrete saker til behandling. Det kan her vises til forvaltingsloven § 17 om utrednings- og informasjonsplikt, regler om miljøkonsekvensvurderinger og utredningsinstruksens krav til utredning av miljøkonsekvenser. Enkelte bestemmelser finnes også som gir generell informasjonsplikt og derigjennom kunnskapsplikt slik som for eksempel kommuneloven som pålegger kommuner en generell plikt til å informere om sin virksomhet.

I praksis har det offentlige omfattende rutiner for både å samle (overvåkning og forskning) og formidle oversiktsinformasjon, for eksempel gjennom databaser og registre. Dette er et arbeid som pågår kontinuerlig. De viktigste verktøy for samlet informasjon om miljøtilstanden på et aggregert nivå, er det helhetlige systemet for resultatoppfølging i miljøvernpolitikken og utviklingen av nasjonale nøkkeltall og miljøindikatorer. Dette er faktaopplysninger om miljøforhold som skal si noe om utviklingen i miljøtilstanden på ulike områder.

Videre får offentlige myndigheter mye kunnskap om aktiviteter som kan ha vesentlige miljøpåvirkninger gjennom at det etter forurensningsloven er forbudt å forurense med mindre virksomheten etter søknad har fått en konkret utslippstillatelse fra forurensningsmyndighetene eller det følger av generelle regler. Virksomhetene må årlig rapportere til myndighetene om sine utslipp og forurensningsmyndighetene fører også aktivt tilsyn gjennom egne kontroller. Det er etablert et eget nettsted www.norskeutslipp.no som inneholder oppdatert informasjon om utslipp, produksjonsmengder og avfall for de største forurensningskildene i Norge, både bedriftsspesifikke og diffuse kilder.

Stedfestet areal-, miljø, og plan- og samfunnsinformasjon er sterkt fokusert i samarbeidet "Norge digitalt" (www.norgedigitalt.no) der det er et hovedformål å fremskaffe slike data og gjøre dem tilgjengelige. Statens kartverk og mange offentlige etater, samt private organisasjoner og selskaper, deltar i dette samarbeidet. . Videre har vi i Norge et eget Produktregister som er myndighetenes register over farlige kjemikalier i Norge. Virksomheter deklarerer alle såkalte merkepliktige kjemiske

produkter som det omsettes mer enn 100 kg av i året i Norge. Det er registrert om lag 25000 produkter i registret. For forurenset grunn finnes en egen database som angir forurensete lokaliteter mv. Det er videre etablert en egen Artsdatabank for truede arter, og en Miljøprøvebank for miljøgifter ble satt i drift i 2012. Det er for øvrig ikke mulig i denne rapporten å gi en fyllestgjørende omtale av alle de ordninger som eksisterer som bidrar til at pliktene i art 5 nr 1 er oppfylt.

For tydelig å gjennomføre Århuskonvensjonens art 5 ble det nedfelt en egen bestemmelse i miljøinformasjonsloven § 8 om at forvaltningsorganer på et overordnet nivå skal ha miljøinformasjon som er relevant i forhold til sine egne ansvarsområder og funksjoner og gjøre denne informasjonen allment tilgjengelig, se nedenfor. Det vil si at for eksempel Fiskeri- og kystdepartementet, Samferdselsdepartementet og Olje- og energidepartementet er ansvarlig for å ha slik informasjon tilgjengelig. Den miljøinformasjon som er relevant er både kunnskap om miljøpåvirkningene fra egen sektor eller eget ansvarsområde, og den miljøkunnskap organet har og må ha for å utføre sine oppgaver tilfredsstillende. Foruten kunnskap om miljøtilstanden som en særlig oppnår gjennom forskning og miljøovervåking omfatter også bestemmelsen informasjon om miljøsituasjonen mer generelt, i form av miljødata og miljøfakta om for eksempel kilder til utslipp, faktorer som påvirker biologisk mangfold, utviklingstendenser i samfunnets bruk av ressurser, eller innhold av helse- eller miljøfarlige kjemikalier i produkter. I tråd med Århuskonvensjonen omfatter lovregelen alle styringsnivåer, dvs. forvaltningsorganer i stat, fylkeskommune og kommune.

Flere øvrige tiltak er opprettet for å samle inn og spre miljøinformasjon. Et tiltak for å spre kunnskap om luftforhold er hjemmesidene www.luftkvalitet.info som presenterer viktig nasjonal informasjon om luftkvalitet, herunder dagsaktuelle luftmålinger over hele Norge, varsel om luftkvalitet, rapporter, linker, etc. Andre tiltak som kan nevnes i denne sammenheng er nettsidene www.naturbase.no og www.kulturminnesok.no, som inneholder informasjon om henholdsvis naturforhold og vernede områder, og kulturminner. Ytterligere info om kulturminner kan også finnes på Askeladden, et register som forutsetter at man registrerer seg som bruker.

I forhold til kriseinformasjon eksisterer det en rekke bestemmelser og ordninger i sektorlovgivningen om krisehåndtering og informasjonsformidling. I en aktuell krisesituasjon er det helt sentralt at befolkningen blir orientert om krisen og hvordan man skal forholde seg. I Norge er det et eget direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap samtidig som den enkelte sektormyndighet har ansvar for krisehåndtering innenfor sine ansvarsområder. Også private har ansvar for å informere før og under en krise. Det er i tre faser informasjonsformidlingen foregår; ved utarbeidelse av beredskapsplaner, i forkant når det informeres om faren for at kriser innenfor et område kan inntre, og endelig informasjon under en krise. Det vil føre for langt å gjennomgå alle de ulike regler og ordninger som eksisterer på dette området og som bidrar til å implementere art 5 nr 1 litra c.

Nr 2 og 3

Det kreves her at måten offentlig informasjon gjøres tilgjengelig på er transparent og at miljøinformasjon er lett tilgjengelig. Det skal sikres at miljøinformasjon i stadig større grad blir tilgjengelig i elektroniske databaser, som allmennheten har enkel tilgang til. Det følger av forarbeidene til miljøinformasjonsloven at oversiktsinformasjonen skal formidles på en samlet, systematisert, oversiktlig, forståelig og allment lett tilgjengelig måte gjennom lister, arkivsystemer, databaser, utslippsregistre og liknende. Miljøinformasjonsloven § 8 om det offentliges ansvar for å ha og tilgjengeliggjøre miljøinformasjon pålegger ikke noen bestemt form eller bruk av et bestemt medium, men bruk av elektroniske hjelpemidler vil ofte være nærliggende, se nedenfor. Offentlige organer skal sørge for at informasjonen er tilgjengelig av eget tiltak og ikke bare på forespørsel.

Lovbestemmelsen innebærer at forvaltningsorganer har en selvstendig plikt til å ha og gjøre tilgjengelig miljøfakta om påvirkningen på miljøet fra egen samfunnssektor og forvaltningens oppgaver. Formen på formidlingen og hvordan oppgaven konkret skal løses varierer. Mye av denne informasjonen er informasjon på nasjonalt nivå som vil det være naturlig å samle i nasjonale informasjonssystemer. Der hvor det ikke eksisterer informasjonssystemer man kan slutte seg til, kan organet måtte ha egne formidlingssystemer for miljøinformasjon, for eksempel legge ut statistikk, oversikter og registre elektronisk, tilrettelegge internettsider og lignende.

Gjennom implementeringen av EUs viderebruksdirektiv (2003/98/EF) i offentleglova har Norge lagt til rette for økt viderebruk av offentlige data. Åpne offentlige data er data fra offentlig sektor som er gjort tilgjengelige i et slikt format at de kan bli brukt videre i nye sammenhenger. Data kan være alt fra enkle lister og tabeller i saksdokument og rapporter, til avanserte databaser med informasjon fra flere av etatens datasystem. Disse reglene vil gi allmennheten bedre tilgang også til offentlig informasjon, herunder miljøinformasjon. Bestemmelsene om viderebruk krever aktivitet fra den offentlige virksomheten, og stiller i så måte krav utover den rene innsynsrettigheten i offentleglova ellers. Blant annet stiller Digitaliserings-rundskrivet krav til at offentlige virksomheter skal gjøre egnet informasjon tilgjengelig i maskinlesbare formater, og for øvrig følge "Retningslinjer ved tilgjengelig-gjøring av offentlige data (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/lover-og-regler/retningslinjer/2012/retningslinjer-ved-tilgjengeliggjoring-a.html?id=708912>)).

Oversikt over relevante offentlige organer finnes på Internett blant annet på regjeringens webside (www.regjeringen.no) og på www.miljodirektoratet.no. Regjeringen.no er den primære, nettbaserte kommunikasjonskanalen til Regjeringen. Det er også en portal for Statsministerens kontor og departementene. Regjeringen.no skal legge til rette for delaktighet og skape engasjement i demokratiske prosesser. Regjeringen.no skal gi korrekt, oppdatert og helhetlig informasjon om den enkeltes rettigheter og plikter. Portalen skal også stimulere til engasjement i beslutningsprosesser og utforming av politikk ved å tilrettelegge for delingskultur, toveiskommunikasjon og brukerskapt innhold.

Miljøverndepartementets egen nettside inneholder store mengder systematisert informasjon og lenker til andre kilder for informasjon. Blant annet finnes det lenker til alle underliggende etater som også har fyldige sider med miljøinformasjon sortert etter for eksempel ulike temaer, nyheter, høringer, regelverk mv. Det oppgis normalt kontaktpersoner som kan gi ytterligere informasjon. En viktig side for offentlig miljøinformasjon er nettstedet Miljøstatus i Norge (www.miljostatus.no) som er utviklet av alle de underliggende direktoratene på oppdrag fra miljøverndepartementet. Det sentrale nettstedet er basert på informasjon fra flere registre. Formålet er å gi allmennheten god og lett tilgang til miljøopplysninger. Miljøstatus i Norge gir oppdatert informasjon om miljøets tilstand, utvikling og påvirkningsfaktorer. Tjenesten er bygget opp rundt flere hovedtemaer som igjen er delt inn i undertemaer. På de fleste temasidene finnes lenker til gjeldende regelverk, avtaler, vedtatte miljømål, samt lenker til de viktigste relevante nettstedene. Nettsidene blir løpende oppdatert og all informasjon kvalitetsikres minimum to ganger i året.

Norsk Polarinstitutt arbeider med en ny dataportal (<http://data.npolar.no>) som skal tilrettelegge data samlet inn eller produsert i forbindelse med kartlegging og miljøovervåking for bruk i informasjons- eller dataprodukter. Inntil videre finnes tilrettelagte data i informasjonsprodukter som:

- o Svalbardkartet; <http://svalbardkartet.npolar.no/Viewer.html?Viewer=Svalbardkartet>
- o Barentsportalen ;

<http://willem.npolar.no/barentsportal/Viewer.html?Viewer=Barentsportal>

- o Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen <http://mosj.npolar.no/no/index.html>

Regjeringen rapporterer jevnlig om tilstanden og fremtidige tiltak gjennom ulike stortingsmeldinger, herunder tidligere meldinger om Rikets miljøtilstand som nå er erstattet av kontinuerlig oppdatert informasjon på Miljøstatus.no og evaluering av miljømål i den årlige budsjettproposisjonen. All slik informasjon blir lagt ut elektronisk. Sektormyndighetene har et selvstendig ansvar for å ha oversikt over miljøvirkninger av virksomhet i sektoren og rapportere om dette. Videre er det enkelt å finne alt relevant regelverk opplistet på sidene til offentlige organer med en lenke til lovdata hvor den konkrete lovteksten publiseres. Lovdata er et sentralt nettsted hvor alt regelverk i Norge ligger og sidene blir jevnlig oppdatert når endringer inntreffer. På Miljøverndepartementets hjemmesider finner man videre bl.a. en veiviser i miljølovverk hvor både informasjon om ansvarlig myndighet og relevant regelverk er systematisert elektronisk. Generelt har miljøvernforvaltningen til enhver tid informasjon i sine databaser om relevant regelverk, inkludert internasjonale avtaler Norge har inngått på miljøområdet (både på engelsk og norsk) Dette gjelder også strategier, planer og programmer. Det vil imidlertid føre for langt å omtale dette i større omfang enn det som er nevnt ovenfor.

Nr 4 og 5

Når det gjelder tiltak for å publisere og spre nasjonale rapporter om miljøtilstanden, utarbeides det som nevnt ovenfor jevnlig stortingsmeldinger om ulike sider av

miljøvernpolitikken. I tillegg publiseres det løpende informasjonen om miljøtilstanden på blant annet nettsiden (www.miljostatus.no), jf. omtale over.

Norsk Polarinstitutt har flere regionale informasjonssystemer som spiller opp i mot slik nasjonal rapportering. Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen er en regional sammenstilling av all nasjonal miljøovervåking i de norske arktiske områder som jevnlig brukes til å evaluere grad av måloppnåelse for de nasjonale miljømålene. Barentsportalen http://barentsportal.com/barentsportal_v2.5/ (felles norsk-russisk miljøstatusrapport for Barentshavet), temasidene om Barentshavet på www.miljostatus.no og Miljøstatus Svalbard samme sted er andre eksempler.

All ovennevnte informasjon publiseres elektronisk. Som nevnt under 3 publiseres også regelverk, strategidokumenter, handlingsplaner mv som er utarbeidet av offentlige organer på ulike nivåer på Internett. Dette gjelder også internasjonale avtaler og andre viktige internasjonale dokumenter.

Nr 6

Enhver part skal oppmuntre aktører som har en vesentlig innvirkning på miljøet til å informere om virkningene av deres aktiviteter og produkter.

Den norske miljøinformasjonsloven innebærer en plikt for alle virksomheter til å ha kunnskap om og på forespørsel gi ut informasjon om forhold ved virksomheten som kan medføre en ikke ubetydelig miljøpåvirkning. Tilsvarende regler for såkalt produktspesifikk informasjon er inntatt i produktkontrollloven. Virksomheten skal gi ut informasjonen så raskt som mulig og senest innen en måned. Denne kan forlenges til to måneder dersom det er uforholdsmessig byrdefullt å utlevere informasjonen innen en måned. Det er opprettet en egen klagenemnd som tar stilling til klager over avslag på krav om miljøinformasjon. Klagenemnda, som er regulert i miljøinformasjonsloven § 19 og forskrift i medhold av denne, bidrar til at allmennheten får en effektiv etterprøving og kontroll med om kravet om miljøinformasjon er behandlet i tråd med lovens regler. Vi viser for øvrig til lovteksten. Klagenemnda behandler ca 10 til 15 saker hvert år. I 2012 kom det inn syv saker. Dette er fem færre enn i 2010 og tre færre enn i 2011.

Virksomheter er etter regnskapsloven pliktige til å informere aktivt om forhold ved virksomheten som har medført en ikke ubetydelig miljøpåvirkning. Videre finnes det frivillige miljøsertifiseringsordninger som også innebærer formidling av miljøinformasjon.

Når det gjelder kjemikalier som omsettes som sådanne, dvs. stoffer og stoffblandinger, gjelder forskriftsfestede krav om faremerking, herunder miljøfaremerking. Faremerkesystemet bygger på et omfattende internasjonalt harmonisert regelsett for klassifisering av kjemikalier.

Det eksisterer også flere frivillige miljømerkeordninger (Svanemerket og EUs miljømerke) og systemer for miljøvaredeklarasjoner.

Det er også opprettet en hjemmeside hvor formålet er å gjøre det lettere for virksomheter og enkeltpersoner å finne frem i regelverket (www.regelhjelp.no). Her sammenstilles og presenteres de viktigste reglene for 58 ulike bransjer på en oversiktlig måte. Denne antas å være til stor nytte, særlig for små og mellomstore virksomheter som har begrensede ressurser.

Nr 7

Enhver part skal etter denne bestemmelsen blant annet offentliggjøre faktiske opplysninger og analyser om faktiske forhold som anses relevante i utformingen av viktige miljøpolitiske forslag, gi tilgang til forklarende materiale om sitt samkvem med allmennheten i saker under konvensjonen og fremskaffe informasjon om hvordan forvaltningsorganer utøver sine funksjoner i saker vedrørende miljøet.

Denne bestemmelsen er blant annet oppfylt gjennom at den generelle utredningsinstruksen følges.

Det helhetlige systemet for resultatoppfølging i miljøvernpolitikken og utviklingen av nasjonale nøkkeltall og miljøindikatorer er også sentrale for å oppfylle denne bestemmelsen. Dette er faktaopplysninger om miljøforhold som skal si noe om utviklingen i miljøtilstanden på ulike områder. Det kan også nevnes at Statistisk sentralbyrå utarbeider årlig statistikk over viktige naturressurs- og miljøforhold.

Nr 8

Mht å utvikle mekanismer med sikte på at tilstrekkelig produktinformasjon gjøres tilgjengelig for allmennheten som gjør det mulig for folk å foreta miljøvennlige valg, viser vi blant annet til at det ifm. miljøinformasjonsloven ble innført endringer i produktkontrolloven som innebærer en rett for allmennheten til å få informasjon direkte fra tilvirker, importør bearbeider omsetter eller bruker av produkt. Dette omfatter blant annet informasjon om produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse, hvilke egenskaper dette er og hvilke vesentlige helseskader eller miljøforstyrrelser produksjonen og distribusjonen forårsaker.

All informasjon som foreligger hos et offentlig organ om produkter skal også gis ut med mindre spesifikke unntaksgrunner kommer til anvendelse.

Det eksisterer også flere frivillige miljømerkeordninger, hvor det nordiske miljømerket Svanen er det vanligste. Ordningen administreres av en stiftelse. Forslag til kriterier for å få bruke merket utarbeides av høyt kvalifiserte eksperter og forslagene sendes på høring og legges ut på Internett for kommentarer.

Det er som tidligere nevnt også etablert et eget nettsted www.erdetfarlig.no som gir forbrukerne opplysninger om kjemikalier i produkter, samt hjelp til valg av produkter og håndtering av produktene i avfallsfasen.

Nr 9

Norge har i mange år hatt et system for samlet rapportering av utslipp og avfall. Informasjon om utslipp og avfall for enkelte bedrifter finnes på <http://www.norskeutslipp.no/> .

XII. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 5

Ingen ytterligere informasjon.

XIII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 5

Ingen ytterligere informasjon.

XIV. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 5

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

<http://www.norskeutslipp.no>

www.norgedigitalt.no

www.luftkvalitet.info

www.naturbase.no

www.kulturminnesok.no

[http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/lover-og-](http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/lover-og-regler/retningslinjer/2012/retningslinjer-ved-tilgjengeliggjoring-a.html?id=708912)

[regler/retningslinjer/2012/retningslinjer-ved-tilgjengeliggjoring-a.html?id=708912](http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/lover-og-regler/retningslinjer/2012/retningslinjer-ved-tilgjengeliggjoring-a.html?id=708912)

www.miljostatus.no

<http://data.npolar.no>

<http://svalbardkartet.npolar.no/>

<http://willem.npolar.no/barentsportal/Viewer.html?Viewer=Barentsportal>

<http://mosj.npolar.no/no/index.html>

www.regelhjelp.no

www.erdetfarlig.no

Implementering av artikkel 6

XV. Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører artikkel 6 om allmennhetens deltakelse i beslutninger vedrørende bestemte aktiviteter

Generelt

Artikkel 6 stiller en rekke kvalitetskrav som skal sikre åpen saksbehandling i enkeltsaker knyttet til visse positivt angitte kriterier, listet i eget vedlegg.

Grunnloven § 110 b gir rett til kunnskap både om iverksatte og planlagte tiltak og nedfeller derigjennom prinsippet om at miljøkonsekvenser skal utredes på forhånd. Norge har et omfattende regelverk som sikrer allmennheten rett til deltakelse i offentlige beslutningsprosesser. Begrepet allmennheten tolkes vidt.

Artikkel 6 er i all hovedsak oppfylt gjennom reglene i forvaltningsloven som oppstiller en generell plikt om å varsle og informere partene i saken, reglene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven, petroleumsloven, med tilhørende forskrifter og reglene i svalbardmiljøloven med tilhørende forskrift om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene på Svalbard og gjennom reglene om konsesjonsbehandling i forurensningsloven og tilhørende forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften). I Norge er det blant annet også regler for deltakelse knyttet til etablering av verneområder etter naturmangfoldloven, fredning etter kulturminneloven og ved søknader om elektrisk anlegg etter energiloven og tiltak etter vannsressursloven og vassdragsreguleringsloven som dels viser til plan- og bygningsloven og forurensningsloven, dels supplerer disse. Ved feil i forvaltningsprosessen kan avgjørelsen påklages i henhold til forvaltningsloven.

Nr 1-9

De fleste tiltakene som er omfattet av Århuskonvensjonen art 6 faller innunder reglene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven, samt vil kreve tillatelse etter forurensningsloven og krav om tillatelse og konsekvensutredninger etter svalbardmiljøloven. Både reglene om konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven og forurensningslovens og forurensningsforskriftens saksbehandlingsregler oppfyller kravene i konvensjonen om deltakelse.

Norge har inntatt både IPPC-direktivet (2008/1/EF) og direktivet om vurdering av visse offentlige og private prosjekters miljøvirkninger (2011/92/EU) i EØS-avtalen, og begge er gjennomført i norsk rett. IPPC-direktivet er gjennomført gjennom endringer i forurensningsloven og gjennom dagens regler i forurensningsforskriften kapittel 36. Direktiv 2011/92/EU er gjennomført gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger med tilhørende forskrift. Dette innebærer at de aktiviteter som er nevnt i annekset I til art 6 er uttrykkelig vist til i norsk rett. IPPC-direktivet og enkelte andre direktiver ble i 2010 erstattet med industriutslippsdirektivet. (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2010/75/EU av 24. november 2010 om industriutslipp). Det nye direktivet krever enkelte endringer i norsk regelverk. EUs deltakelsesdirektiv 2003/35 vurderes å være i samsvar med norsk rett.

For å utdype reglene etter forurensningsloven i noe mer detalj er det som nevnt tidligere ikke tillatt å forurense med mindre en eksplisitt har fått tillatelse eller det er tillatt gjennom lov eller forskrift. Forurensningsforskriften sier klart i § 36-3 at myndighetene skal sørge for at det gis anledning til å uttale seg, og at varselet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at den som får varselet kan uttale seg om saken (jf. art 6 nr 6). Parter og berørte offentlige organer og myndigheter og organisasjoner som ivaretar allmenne interesser som vedtaket angår skal forhåndsvarsles direkte før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen en nærmere oppgitt frist (§ 36-4 og 36-5). I saker som gjelder virksomheter som omfattes av vedlegg I (jf. IPPC-direktivets vedlegg) og i andre saker

av vesentlig betydning for en ubestemt krets av personer, skal myndighetene før vedtak treffes gi allmennheten anledning til å uttale seg innen en frist som normalt ikke skal være kortere enn 4 uker. Høring kan unnlates i henhold til forurensningsforskriftens § 36-7 annet ledd bokstav b, om vedtaket vil være av mindre miljømessig betydning.

Varslet skal kunngjøres på måter som er egnet til å gjøre allmennheten oppmerksom på saken og tilhørende dokumenter skal gjøres tilgjengelig. Utgiftene skal betales av den som søker eller innehar en tillatelse. Miljødirektoratet legger jevnlig ut kunngjøringer på sin hjemmeside. Innkomne høringssvar er offentlige. Det er ikke uvanlig at innkomne uttalelser også publiseres på Internett av mottaker og/eller avsender. Det skal fremkomme av vedtaket hvordan innkomne uttalelser har vært vurdert og hvilken betydning de er tillagt ved vedtaket, jf. § 36-10. Etter § 36-11 skal forurensningsmyndighetene sørge for underretning av vedtaket.

Nr 10

Artikkel 6 nr. 10 som krever at allmennheten skal gis anledning til medvirkning og informasjon også ved omgjøring og fornyet behandling av konsesjoner og tillatelser er gjennomført gjennom § 17 i forskrift om konsekvensutredninger . Forurensningsloven og -forskriften oppfyller også dette kravet da det fremgår klart av § 36-1 i forurensningsforskriften at reglene også gjelder for omgjøring av tillatelser. Høring kan unnlates i henhold til forurensningsforskriftens § 36-7 annet ledd bokstav b, om vedtaket vil være av mindre miljømessig betydning.

XVI. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 6

Ingen ytterligere informasjon.

XVII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 6

Ingen ytterligere informasjon.

XVIII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 6

Ingen ytterligere info.

Implementering av artikkel 7

XIX-XX. Oppgi relevante regler og ordninger som tilrettelegger for allmennhetens deltakelse vedrørende planer og programmer av betydning for miljøet og muligheter for deltakelse i politikk som gjelder miljø iht. artikkel 7

Når det gjelder planer som er omfattet av plan- og bygningsloven bestemmer loven at allmennheten skal trekkes inn i beslutningsprosessene. Plan- og bygningsloven § 5.1 og 5.2 fastsetter at planmyndigheten skal drive en aktiv opplysningsvirksomhet fra et tidlig tidspunkt i planarbeidet, og at berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å få delta aktivt i planprosessen. Statlige planer, regionale planer,

kommuneplaner og reguleringsplaner skal som hovedregel sendes på bred høring og legges ut til offentlig ettersyn to ganger i løpet av planprosessen, tidlig ved forslag til planprogram, og så når planforslag foreligger, og det samme gjelder etter svalbardmiljølovens § 50.

For de planer etter plan- og bygningsloven som kan ha vesentlige virkninger for miljø gjelder direktivet om vurderinger av miljøvirkningene av visse planer og programmer (2001/42/EØF). Direktivet er inntatt i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger og tilhørende forskrift om konsekvensutredninger.

I tillegg til bindende planer for arealplanlegging som er omfattet plan- og bygningsloven fattes det en rekke programmer og generelle beslutninger som kan sette rammer og legge premissene for etterfølgende enkeltvedtak. Utredningsinstruksen er fastsatt av regjeringen, og gjelder for utredningsarbeid som utføres i eller på oppdrag fra statlige forvaltningsorganer. Den gir ingen rettigheter for allmennheten. For å sikre at allmennheten også sikres deltakelse i beslutningsprosesser knyttet til også mer strategiske planer og programmer som kan ha betydning for miljøet er det inntatt en prinsippbestemmelse i miljøinformasjonsloven § 20. Med planer og programmer menes alt fra kommunale arealplaner til statlige handlingsplaner for enkelte sektorområder. Det er ikke noe vilkår at planene har rettslig bindende virkninger. Bestemmelsen gjelder både statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter.

Av miljøinformasjonsloven § 20 første ledd følger det at offentlige myndigheter i utformingen av planer og programmer skal tilrettelegge for at allmennheten kan komme med innspill til arbeidet og gis en reell påvirkningsmulighet. En måte å oppfylle plikten på er å avholde orienteringsmøter for berørte deler av allmennheten. Bestemmelsen vil også kunne oppfylles ved å legge relevant informasjon på nettet. Det fremgår klart at informasjonen må gis på et tidspunkt hvor mulighet til påvirkning er reell, dvs. som regel tidlig i saksbehandlingen. Det forutsettes at det settes tidsrammer som er så romslige at det gis anledning til å sette seg inn i saken og drøfte saken internt i en organisasjon.

Hva gjelder begrepet "betydning for miljøet" stilles det ingen vesentlighetskrav og det må ikke være snakk om omfattende miljøvirkninger for at bestemmelsen kommer til anvendelse. Begrepet "miljøet" skal minst omfatte det samme som konvensjonens artikkel 2 nr. 3 bokstav a.

I forhold til planer eller programmer som kan ha vesentlig innvirkning på miljøet fastsetter miljøinformasjonsloven § 20 andre ledd at disse som hovedregel skal på offentlig høring og at slik høring skal gjennomføres i god tid før saken blir avgjort. Det er vurdert som mer naturlig å stille mer omfattende krav til medvirkning i saker som har vidtrekkende konsekvenser for miljøet. Hvorvidt saken kan få vesentlige konsekvenser må vurderes konkret. Omhandler saken forurensning, avfall, energi,

ressursbruk, arealbruk, transport og støy vil vesentlighetskravet som regel være oppfylt. Ved høringen skal det foreligge en redegjørelse for forslagetets virkninger for miljøet. Det kan i særlige tilfeller gjøres unntak fra kravet om å gjennomføre offentlig høring, jf § 20 annet ledd litra a-d. Utkast til meldinger og proposisjoner kan unntas.

Avgjørelse i sakene etter bestemmelsen skal offentliggjøres. Av begrunnelsen skal det fremgå hvordan kravene i bestemmelsen er ivarettatt og hvordan høringsuttalelser og andre innspill er vurdert.

Reglene i miljøinformasjonslovens § 20 innskrenker ikke retten til å delta i beslutningsprosesser gitt i annen lovgivning.

XXI. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 7

Ingen ytterligere info.

XXII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 7

Ingen ytterligere info.

XXIII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 7

Ingen ytterligere info.

Implementering av artikkel 8

XXIV. Oppgi tiltak som er gjort for å fremme allmennhetens deltakelse i offentlige myndigheters forberedelse knyttet til regelverk som kan ha en vesentlig betydning for miljøet iht. artikkel 8.

Norge har lang tradisjon for å involvere allmennheten ved utarbeidelse av regelverk og se hen til innspill ved utformingen av regelverket. Forvaltningslovens kapittel 7 inneholder regler om saksgangen ved utarbeidelse av sentrale og lokale forskrifter. Lovens § 37 pålegger forvaltningsorganet en generell utredningsplikt og bestemmelsens 2. ledd krever at en forskrift skal sendes på høring før et vedtak treffes. Muligheten for å uttale seg skal gis offentlige og private institusjoner og organisasjoner som berøres av regelverket eller representerer interesser som kan bli berørt. Dersom det er nødvendig for å få saken allsidig opplyst, skal uttalelser også innhentes fra andre. Dette skal sikre at beslutningsgrunnlaget blir best mulig og at alle med interesse i regelverket skal bli hørt og tatt hensyn til ved utformingen. Forskrifter skal etter forvaltningslovens § 38 kunngjøres i Norsk Lovtidend, og de legges også ut elektronisk på Lovdata. Mer detaljerte regler om utarbeidelse og høring av lover og forskrifter finnes i tillegg i utredningsinstruksen, hvor det blant annet følger at høringsfristen normalt ikke skal være kortere enn 3 måneder. Dette for å sikre at flest mulig skal gis tid og anledning for å utforme sine innspill til nytt regelverk.

Ved større lovarbeider nedsettes ofte et utvalg som utreder nærmere ulike muligheter og konsekvenser, og på bakgrunn av disse vurderingene foreslår et nytt regelverk.

Disse utvalgene sammensettes av eksperter fra ulike myndigheter, organisasjoner og andre som har nødvendig kunnskap. Utvalget legger frem en rapport (NOU) som normalt sendes på høring av relevant departement.

I miljøinformasjonsloven § 20 er det som nevnt ovenfor under implementering av art 7, tatt inn en egen bestemmelse som omhandler rett til å delta i beslutningsprosesser knyttet til utforming av regelverk, planer og programmer. Vi viser til omtalen ovenfor.

XXV. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 8

Ingen ytterligere info.

XXVI. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 8

Ingen ytterligere info.

XXVII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 8

Ingen ytterligere info.

Implementering av artikkel 9

XXVIII. Oppgi juridiske og andre tiltak som gjennomfører bestemmelsene om tilgang til rettsmidler iht. artikkel 9

Generelt

Århuskonvensjonens artikkel 9 omfatter den såkalte tredje pilaren i konvensjonen; retten til klage og domstolsprøving i miljø saker. I henhold til artikkel 9 nr. 1 skal den som mener at et offentlig organ ikke følger bestemmelsene i konvensjonens artikkel 4 (tilgang til miljøinformasjon), kunne få "prøvet" avgjørelsen til vedkommende organ ved en "domstol eller et annet uavhengig og upartisk organ etablert ved lov". Det samme gjelder for allmennhetens rettigheter etter artikkel 6 (deltakelse i beslutningsprosesser), jf. artikkel 9 nr. 2. Artikkel 9 nr. 3 skal videre sikre allmennhetens rett til klage- og domstolsbehandling for å "bestride handlinger og unnlater begått av privatpersoner og offentlige myndigheter som er i strid med bestemmelser i nasjonal lovgivning vedrørende miljø". I artikkel 9 nr. 4 stilles det krav om at klage- og domstolsprosedyren som omfattes av artikkelen ikke skal være "uoverkommelig dyre", og av artikkel 9 nr. 5 følger det at allmennheten skal sikres tilgang på informasjon om disse overprøvingsprosedyrene, herunder at det skal tilrettelegges praktisk og økonomisk for dette.

Implementering av artikkel 9 nr. 1 og nr. 2:

Artikkel 9 nr. 1 og 2 er oppfylt gjennom at tvister vedrørende innsyn i miljøopplysninger etter miljøinformasjonsloven og retten til deltakelse etter miljøinformasjonsloven kap. 5 vil kunne fremmes for de alminnelige domstolene, jf lov 17. juni 2005 nr. 90 (tvisteloven). Domstolen vil da prøve vedtakets gyldighet. Det er myndigheten som

juridisk person som i så fall blir innklaget, ikke den enkelte medarbeider. Det er i særdeles sjeldne saker det kan bli aktuelt at den enkelte ansatte forfølges rettslig på grunn av at miljøinformasjon feilaktig ikke leveres ut.

I tillegg til denne domstolsbehandlingen vil spørsmålet, i tråd med kravene i artikkel 9 nr. 1. og 2, også være omfattet av sivilombudsmannsordningen, jf. lov 22. juni 1962 nr. 8. Det legges til grunn at sivilombudsmannsordningen må anses for å være et slikt "uavhengig eller upartisk organ etablert ved lov". Uttalelsene er skriftlige. Selv om Sivilombudsmannens uttalelser ikke er bindende, retter i praksis forvaltningen seg i de aller fleste tilfeller etter Sivilombudsmannens syn. Hvem som helst kan klage til Sivilombudsmannen over at avslag om å utlevere informasjon. Klage må skje innen et år fra myndighetens avslag. Sivilombudsmannsordningen er gratis.

Saker som er avgjort av Klagenemnda for miljøinformasjon, kan også fremmes for de alminnelige domstolene.

Implementering av artikkel 9 nr. 3:

Også denne bestemmelsen er å anse for implementert gjennom det alminnelige systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving i norsk rett. Bestemmelsen overlater til nasjonal rett å oppstille de nærmere kriteriene for søksmålsadgang og klagerett. Etter norsk rett vil en organisasjon som er et selvstendig rettssubjekt kunne opptre som part i saker for domstolen hvis den kan påvise at den har et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til den saksøkte, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. De etablerte miljøorganisasjonene har således normalt alminnelig partsevne. I tillegg kreves det at vedkommende part har rettslig interesse. Dette innebærer blant annet at søksmålet må falle inn under organisasjonens formål eller er en del av dens praktiske virkefelt, jf. tvisteloven § 1-4. Videre er det et vilkår at organisasjonen har en medlemsmasse som gjør den til en naturlig representant for de miljøinteresser som søkes ivaretatt gjennom søksmålet.

Implementering av artikkel 9 nr. 4 og 5:

Konvensjonens bestemmelser på dette punkt forutsettes implementert gjennom den alminnelige prosesslovgivningen. I forbindelse med vedtakelsen av miljøinformasjonsloven ble det foretatt endringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 (tvangfullbyrdelsesloven) §§ 3-5 og 15-6 i forhold til miljøraker for å tilfredsstille konvensjonens krav om at prosedyrene som er omfattet av artikkel 9 ikke skal være "uoverkommelig dyre". Disse ble opphevet 1. januar 2008 og erstattet med henholdsvis tvisteloven §§ 32-11 og 34-2. Endringene går ut på at det i saker om midlertidig forføyning der hovedkravet bygger på bestemmelser som ivaretar miljøhensyn er overtrådt, og midlertidig forføyning er besluttet på grunnlag av at hovedkravet er sannsynliggjort og etter muntlig forhandling, er det et vilkår etter tvangfullbyrdelsesloven § 3-5 at saksøker har opptrådt uaktsomt for at han skal holdes erstatningsansvarlig. Det følger videre av § 15-6 at det ikke kan stilles vilkår om sikkerhetsstillelse for ikrafttredelse og gjennomføring av midlertidig forføyning i disse tilfellene.

Bringes en sak inn for retten, er dette forbundet med noen kostnader. Disse er avhengig av prosess og ventet tidsbruk. Å fremme saken for forliksrådet koster 860 NOK. Forliksrådet er det laveste leddet i rettsystemet for sivile saker hvor partene skal prøve å inngå et forlik, i stedet for at saken ender med dom. Forliksrådet er en meklingsinstans med begrenset domsmyndighet, jfr domstolstolloven § 1 annet ledd. Hvis saken ikke løses der eller hvis den blir fremmet for tingsretten direkte, påløper det en kostnad på 4300 NOK hvis hovedforhandlingen er satt til en dag. Vanligvis antas at hovedforhandlingen ikke skal ta mer enn en dag. I tillegg til rettsgebyret kommer sidekostnader, eventuelle sakskostnader, kostnad for juridisk bistand m.v.

XXIX. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 9

Ingen ytterligere info.

XXX. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 9

Ingen ytterligere info.

XXXI. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 9

<https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=no> NO

<https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=en> GB

XXXII. General comments on the Convention's objective

Ingen særskilte kommentarer.

Implementering av artikkel 6bis og annex I bis

XXXIII Oppgi juridiske og andre tiltak som gjennomfører bestemmelsene om genmodifiserte organismer iht. artikkel 6 bis og Vedlegg I bis.

Generelt

Reglene om allmennhetens tilgang til informasjon og deltakelse i beslutningsprosessen på området for genmodifiserte organismer (GMO) finnes i §§ 12 og 13 i lov av 3. april 1993 nr. 38 om fremstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. (genteknologiloven) og forskrift av 16. desember 2005 nr. 1495 om konsekvensutredning etter genteknologiloven. Både EUs direktiv 2001/18/EF om utsetting av GMO i miljøet og Cartagena-protokollen om GMO er gjennomført i genteknologiloven med forskrifter.

a)

i) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1bis nr 1

Av genteknologiloven § 13 fremgår at offentlig høring alltid skal gjennomføres i saker som gjelder godkjenning av søknad om utsetting av genmodifiserte organismer.

Høringsprosessen må gjennomføres på en måte som sikrer allmennheten, og i særlig grad berørte interessegrupper, tilgang til relevant informasjon og gis en reell mulighet til å komme med synspunkter i saken. Beslutningen om at offentlig høring skal holdes, skal etter § 13 alltid kunngjøres. Dette kravet stilles for å sikre at alle interesserte parter gjøres oppmerksom på at høring avholdes, og således gis mulighet til å uttale seg.

ii) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1bis nr 2

Etter genteknologilovens § 13 kreves det alltid offentlig høring hvis søknad om utsetting av genmodifiserte organismer krever godkjenning. Etter genteknologiloven § 10 kreves det godkjenning for alle former for utsetting og markedsføring som reguleres av Århuskonvensjonen.

iii, iv, v) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1 bis nr 3, 4, 5) Rett til informasjon

Etter genteknologilovens § 13 skal alle høringer gjennomføres på en måte som sikrer allmennheten tilgang til all relevant informasjon, i tillegg til at høringsbeslutningen skal offentliggjøres. Høringsbrevet med tilhørende dokumenter blir derfor alltid publisert på hjemmesiden til den bestemmende myndighet, vedlagt all annen relevant informasjon. Høringsbrevet blir som regel også sendt direkte til de parter som anses berørt av vedtaket. I tillegg gjelder offentleglova etter genteknologilovens § 12 for alle saker som behandles etter genteknologiloven. Som det også fremgår av kapittel VII i denne redegjørelsen gir offentleglova rett til informasjon og opplysning i tråd med de krav som gjelder etter annex I bis artikkel 3 og 5.

I tillegg skal følgende informasjon etter genteknologilovens § 12 alltid være tilgjengelig, uavhengig av eventuell taushetsplikt:

- a) beskrivelse av den genmodifiserte organismen, brukerens navn og adresse, formålet med bruken og bruksstedet
- b) metoder og planer for overvåking og beredskap
- c) vurderinger av hvilke virkninger som kan forutses

vi) Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 6

Bestemmelsen sikrer allmennheten rett til å komme med kommentarer, opplysninger, analyser eller uttalelser. Dette tilfredsstilles ved kravet om offentlig høring, se pkt i) ovenfor.

vii) Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 7

Bestemmelsen skal sikre at det tas behørig hensyn til utfallet av den allmenne beslutningsprosessen som er gjennomført. Etter norsk forvaltningsrettslig praksis sendes alle høringsuttalelser til den instans som skal fatte vedtaket. Disse blir gjennomgått og tatt hensyn til før endelig avgjørelse fattes.

viii) Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 8

Alle vedtak om utsetting av genmodifiserte organismer, inkludert begrunnelsen for vedtaket, publiseres på hjemmesiden til det organ som fattet beslutningen. Ettersom genteknologilovens § 12 gir offentleglova fullstendig anvendelse på dette området har alle krav på innsyn i beslutningsteksten, samt de premisser og hensyn som beslutningen bygger på.

b) Forholdet til Cartagena-protokollen

I genteknologilovens § 9 er import, transport og eksport inntatt som del av definisjonen av utsetting av genmodifiserte organismer etter norsk lov. Dette betyr at import av GMO i utgangspunktet er underlagt de samme krav til offentlighet og høring som de former for utsetting som reguleres av Århuskonvensjonen. Regler om dette er i tillegg inntatt i forskrift av 2005 om merking, transport, import og eksport av genmodifiserte organismer. Ved disse instrumenter blir de formål og hensyn som ligger til grunn for Cartagena-protokollen ivaretatt fullt ut.

XXXIV.   *Hindringer i gjennomføringen av artikkel 6 bis og Vedlegg I bis*
Ingen ytterligere info.

XXXV.   *Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 6 bis og Vedlegg I bis*
Ingen ytterligere info.

XXXVI.   *Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 6 bis*
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1993-04-02-38>
<http://www.regjeringen.no/en/doc/laws/Acts/gene-technology-act.html?id=173031>
<http://www.regjeringen.no/en/dep/md/documents-and-publications/acts-and-regulations/regulations/2005/regulations-relating-to-the-labelling-tr.html?id=440383>

XXXVII.   *Oppfølging av compliance-saker*
Ingen særskilte tidligere saker å følge opp.
